

الفبای کالبدی فضاهای مسکونی

www.ketab.ir

گردآوری و تألیف:

دکتر علیرضا شجاعی

شجاعی، علیرضا
الغیای کالبدی فضاهای مسکونی / مؤلف: علیرضا شجاعی، - مشهد:
سخن گستر، ۱۳۸۴.
۱۵۶ ص: جدول، مصور.
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

ISBN: 964-8388-024-2

آشنایی با معماری، الف. شجاعی، علیرضا، مؤلف. ب. عنوان،

۶۴۴/۲۲

TG ۲۲۵/

۱۳۸۴

مؤسسه پژوهشی
مؤسسه پژوهشی

ناشر	معاونت پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی مشهد و انتشارات سخن گستر
نام کتاب	الغیای کالبدی فضاهای مسکونی
گردآوری و تألیف	دکتر علیرضا شجاعی
حروفچینی و صفحه آرایی	سخن گستر
شمارگان	۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ	اول / تابستان ۸۴
چاپ	چاپخانه زیان
قیمت	۱۸۰۰ تومان
شابک	۹۶۴-۸۳۸۸-۰۲۴-۲

مرکز پژوهش، مشهد، خیابان راهنمایی - جنب دانشگاه علوم - نمایه‌گاه

و فروشنده کتاب دانشگاه آزاد اسلامی مشهد تلفن: ۸۴۳۲۶۸۷

پیشگامان :

با توجه به کیفیت آزار دهنده آنچه که تمت عنوان شهرسازی و یا معماری محیط زیست ما را شکل بخشیده و همچنین دقت بیشتر به مسائل پیشماری که لفظ به لفظ در زندگی شهری خود با آنها مواجه بوده و قهرمانانه تحمل می نمایم، هر چند گاهی دعوت به مکت، تفکر و تعمق بیشتر نسبت به ماهیت معماری و نقش معماران در آفرینش آن ضروری به نظر می رسد. معماری را نمیتوان بصورت آینه ای برای انعکاس ایده آل های اجتماع، با قدرتی افسانه ای جهت باز آریستی و به زیستی جامعه انسانی تلقی نمود. در حقیقت معماری یکی از مسائل ضروری زندگی جمعی بوده و در حالیکه متکی به تعادل نظام عمومی است، به نوبه خود در تغییر و تحول این تعادل نیز میسر می باشد. پنداری پیهوده است چنانچه برای ایجاد «معماری با ارزش» در انتظار تکامل اجتماع نشست، چرا که هر گونه تکامل اجتماع در بطن خود متکی بر سهمی بسرا از معماران و آثارشان می باشد و این در حالیست که نباید معماری را پاسنگو و انبیاه بخش تمامی درهای اجتماع برشمرد.

با توجه به آنچه ذکر شد اعتقاد شفصی مؤلف بر آنست که جامعه ای متمدن در زمینه معماری و شهرسازی دارای دو وظیفه اصلی است: یکی در جهت تمدن آینده جامعه انسانی و دیگری در مقابل تمدن گذشته آن. وظیفه اول مبین تلاش و کوشش مداومی است در جهت نوین گرایی محیط که منتج از امتیاج کیفی و کمی زمان است و مال آنکه وظیفه دهم شناختی کامل از ذخائر فرهنگی گذشته را در بر می گیرد. ذخایری که در بسیاری از شهرهای قدیمی این سرزمین با آنها مواجهیم و شواهدی از هماهنگی ها و تناسباتی هستند که امروزه در هم شکسته اند. بررسی این گذشته نوعی تغذیه فرهنگی برای درک مال و تصور سهل تر آینده، آشنایی با روشها و راه ملهایی است که در مقابل مسائل مطرح گردیده است. در حقیقت منظور آشنایی با زندگی گذشته و معماری انعکاس دهنده آن در شرایط تاریفی خویش است و این ضرورت را وسیله ای جهت تغذیه فرهنگی هنر و معماری معاصر می پنداریم و در هیچ شرایطی از آن مدلی برای میزان کمبودهای فرهنگی حال نمی سازیم.

مگونه می توان با شناختی عمیق از گذشته، آینده را تصور نمود و آگاهانه به ساقط حال پرداخت و یا به دیگر بیان زبان معمارانه، مدیدی را جستجو نمود تا از طریق آن گذشته و آینده را هماهنگ پیوند داد. این زبان معمارانه، به چه ترتیب قابل توجه است و منظور از آن چیست و اصول در قالب بحث فوق، در چشم انداز عمومی شهر، معماری چه نقشی را داراست؟ ... معماری فضای ساخته شده ای است که انسانها در آن به فعالیتها لایه و ضروری زندگی می پردازند و موفقیت هر چه بیشتر آن در تشدید و تسهیل آن فعالیتها از نقطه نظرهای روانی و ادراکی، کمی و کیفی است پس به هیچ عنوان منظور این نیست که جهت دسترسی به یک معماری خوب، فعالیتها را بررسی و تعیین نمود، به آنها مسامت داده به طریقی در کنار هم قرار داد بلکه بایستی به کیفیت و موهب فعالیت مورد نظر دست پاریه و این خود مسئله ای فرهنگی، اجتماعی، روانی و در اصل بسیار پیچیده است و طبیعتاً از بررسی صرف عملکردها به دست نخواهد آمد.

زبان معماریانه به چه ترتیب قابل توجیه است؟ در قالب این زبان است که برش یک پنجره، مستطیل، مربع، مدور و ... مشخص می شود. همین زبان معماریانه است که از طریق آن انتخاب ماده و مصالح ساختمانی و ترمیم یکی بر دیگری مطرح می گردد. از طریق همین زبان است که عملکردها، با درک جوهره وجودشان تبدیل به فضا گردیده و تناسبات خود را بدست می آورند. ترکیب یافته و شکل می گیرند. نحوه رابطه بین امعاش، رنگها و کل بنا با محیط اطراف (که می تواند شهر، خیابان، باغ و ... باشد) روشن می شود و در نهایت همین زبان است که بر طبق آن بناهای مختلف در حالت ترکیبی خود مجموعه ای را می سازند.

لازم به ذکر است که در اینجا منظور ابزار نوعی ادبیات شاعرانه در زمینه معماری نیست. هدف جلب نظریه اصول و فلسفه ایست که در گداهم قرنها شایع پدیده های معماریانه بوده است. برای روشن شدن مطلب کافیست به برخی شهرهای ایران نظر کنیم. به عنوان مثال اصفهان، کاشان، یزد و تهماسب ما به چه صورت است؟ ردیف و مجموعه ای از خانه های یک رنگ، هم ارتفاع و به تنهایی قرینه، ولی در نمونه قرار گیری جمعی کاملا اتفاقی همگی در اطراف کوه، هلی که همواره یکسوی آنها در سایه قرار دارد و در ادامه سایه روشنایی که بر روی سطوح کاهکی لغزیده، برش دقیق و مشخص قوسها، فرم مبنای گنبدها و مهش عمودی گلدسته ها که همواره در ارتفاعی متمایز از خط ارتفاع عمومی شهر قرار دارند. در تمامی این موارد نوعی رابطه و تناسب مشخص بین تمایل طبیعی انسان (عده نظم) و تمایل دقیق به یک نظم هندسی مهش دارد. در عین حال نوعی رابطه با طبیعت اطراف، با محیط، با آفتاب و با تاریخ و شرایط آن موجود است. در اینجا زبان معماریانه دارای آهنگان و مدتی است که عناصر مختلف را هماهنگه یکدیگر پیوند می دهد.

دستیابی به کیفیتی که در این خلاصه به آن اشاره کردید، راهی ساده و هموار نیست. کافی نیست به صورتی منزه شاهدهی خاموش بر این تخریب بوده و تنها گاهگاهی با خلق شاهکاری معماریانه قضیه مسئولیت را فیصله بخشید. بلکه باید به خاطر معماری بهتر با وجدانی پاک و آگاه در هر زمینه ای اقدام نمود. با این طرز تفکر دیگر طرهمای جامع نوعی وسیله برای تمرین رنگ و سپس ترین دیوار نبوده و معماری نیز ساختمان سازی نیست.

باید پیوسته به یاد داشت که ((... طرح یک معماری، آفرینش فضایی است که قادر باشد آرام آرام تصویری در زندگی انسانها بوجود آورد. هر پروژه ای قدمی کوچک در راه فرد است و می دانیم که در هر قدم یک پا قادر به جلو رفتن است و ناپویه پای بعدی در جای خود محکم قرار گرفته، ولو برای یک لمظه، ثابت و استوار باشد. در طبیعت مهشی در کار نیست، فقط قدمها هستند و در هر هم به همین ترتیب است. اما مهم اینست که قدمها محکم، بلند و استوار باشند تا به سرعت فستنه نشوند...))

دکتر سید علیرضا شجاعی

تایستان ۱۳۸۳

فهرست

۳۶	مراکز بهداشتی	۱-۳۹	فصل اول : فضاهای مسکونی (شناخت نیازها و استانداردها)
۳۶	طراحی مبدا	۲	انسان و مقیاس
۳۸	طراحی انباری	۶	بررسی روابط در فضاهای مسکونی
۳۹	طراحی گاراژ	۸	گردش (سیرکولاسیون)
۴۰-۵۲	فصل دوم : طراحی فضاهای مسکونی مطابق با شرایط اقلیمی	۹	کارآیی
۴۱	تقسیمات اقلیمی ایران	۱۱	فواصدهای اساسی مسکن
۴۱	طراحی فضاهای مسکونی با در نظر گرفتن اقلیم	۱۲	ورودی
۴۱	سیستم های کلی باد	۱۲	ابعاد ورودی
۴۲	بادهای غربی	۱۳	روشنایی و مصالح ورودی
۴۵	تعادل حرارتی بین انسان و محیط پیرامون	۱۳	راهرو
۴۶	روزد صحیح ترکیب امحاء و تشکیل مجسم مناسب	۱۴	آشپزخانه
۴۳-۵۳	فصل سوم : بررسی پروژه های نمونه (نمونه های داخلی و خارجی)	۲۲	محل گردهمایی (اتاق نشیمن)
۴۵	نمونه های داخلی	۲۳	ابعاد اتاق گردهمایی
۴۵	ویلا شماره (۱)	۲۶	محل قرارگیری اتاق گردهمایی در ساختمان
۵۶	ویلا شماره (۲)	۲۷	طراحی فضای نشیمن
۵۹	ویلا شماره (۳)	۳۰	غذافروزی
۶۵	نمونه های خارجی	۳۱	محل قرارگیری غذافروزی در ساختمان
۶۵	ویلا شماره (۴)	۳۳	اتاق خواب
۶۷	ویلا شماره (۵)	۳۳	طراحی اتاق خواب
۷۶		۳۵	اتاق خواب بچه

۸۸

ویلا شماره (۶)

۹۵

ویلا شماره (۷)

۱۰۳

ویلا شماره (۸)

۱۰۷

ویلا شماره (۹)

۱۱۴

ویلا شماره (۱۰)

۱۲۰

ویلا شماره (۱۱)

۱۲۸

ویلا شماره (۱۲)

۱۳۳

تصاویر رنگی

www.ketab.ir

مقدمه

طراحی معماری صناعت نیست بلکه نوعی خلاقیت است و اثر معماری نمودی از این خلاقیت، هر ساختمان لزوماً اثری معماری نیست طراحی آنها در زمانی منجر به خلق اثر معماری می شود که تا مد کار هنری تعالی یافته باشد و این امر هنگامی تحقق می یابد که رنگ و بوی عاقل شخصی طراح را در خود داشته باشد.

آنگونه که بزرگان این حوزه هنری معتقدند معماری هنری است علمی و داشتن مبنایی اندیشمندانه همیشه ضامن کار معمار خواهد بود. این نکته همانگونه که معمار بزرگ قرن بیستم فرازک لوید رایب معتقد است مطمئن با به صلیب کشاندن زندگی با هر نوع قوانین تمثیلی آنها از استانداردها و... متفاوت است. فضایی مستقل برای خلق و باروری معماری با هویت الزامی است.

لوکوربوزیه دیگر اندیشمند و معمار بزرگ معتقد است معماری بازی استاندارد، صریح و با شکوهی از امپاها ترکیب شده زیر نور است. او گونه ای خاص از مهندسی مجسمه سازی را اساس معماری میداند. در کتاب حاضر برای آشنایی با روند طراحی مسکونی با عنایت به آنچه در بالا ذکر شد به نکات مهمی که در فرآیند طراحی یک واحد مسکونی سهوی می باشند اشاره گردیده است. سافتکار کتاب حاضر در سه بخش کلی قابل بررسی است.

بخش اول از دو قسمت شناخت و قسمت طراحی تشکیل گردیده است. ولی قبل از هر چیز باید بدانیم که در طراحی یک خانه سه موضوع ماکه بر طراحی بوده و بیشترین تأثیر را دارند

۱) عوامل اجتماعی - فرهنگی به عنوان عامل اصلی (میراث فرهنگی)

۲) اقلیم: به عنوان عامل تعدیل کننده

۳) ساختمان، مصالح و فن نیز به عنوان عوامل تعیین کننده

در طراحی یک خانه پیشنهادات و خواسته های افرادی که در خانه زندگی خواهند کرد، فقط مشی اصلی طراحی را مشخص خواهد کرد. آنها می دانند که راحتی خود را چگونه بدست خواهند آورد. از این رو سلیقه و آسایش آنها برای طراح مهم خواهد بود.

در بخش دوه به مسائل اقلیمی و تأثیرات آن به عنوان عامل تعیین کننده در شکل گیری بنا و نیز روند ترکیب امپاها در چند مورد فوایدیه پرداخت و بخش پایانی نیز شامل بررسی چند نمونه داخلی و خارجی بناهای مسکونی منتقب می باشد.